PROBLEME ÎN LEGĂTURĂ CU PREDAREA LIMBII ROMÂNE ÎN CLASELE I—IV

DE

I. RIZESCU

Programa şcolară a claselor I—IV arată că « limba română este obiectul principal de studiu în şcoala elementară ». Elevii şcolii elementare trebuie să se deprindă să citească conştient, corect, curent şi expresiv; să poată exprima ideile fără greşeli, atât în scris cât şi oral, în mod corect şi liber. În vederea atingerii acestui scop, programa şcolară prevede ca materia de studiu să fie repartizată în felul următor: 1) Citirea; 2) Gramatica şi ortografia; 3) Expunerea şi compunerea.

Faptul că s'au făcut progrese simţitoare în predarea limbii române se datoreşte în bună parte şi îmbunătăţirii programei şi manualelor şcolare. Lecturile sunt grupate pe unităţi logice, au un bogat conţinut ştiinţific, care contribuie atât la însuşirea limbii naţionale, cât şi la educaţia în spiritul dragostei de patrie şi al internaţionalismului proletar. În acest sens trebuie arătat că lecturile grupate în teme ca: « În patria noastră înfloreşte o viaţă nouă », « Marea noastră prietenă Uniunea Sovietică », sau fragmente din folclor (basme, legende etc.), din manualul de clasa a IV-a, au un mare rol instructiv-educativ. Introducerea unui mare număr de texte din clasicii noştri (Alecsandri, Creangă, Eminescu, Caragiale), ca şi din scriitorii contemporani (Beniuc, Dumitriu, Banuş), precum şi din scriitorii sovietici, pe lângă diferite prelucrări, a dus la îmbunătăţirea manualelor. De asemenea abecedarul de clasa I este superior celor din trecut atât prin conţinutul lecţiilor, metoda şi ordinea lor, cât şi prin prezentarea grafică.

Pentru ca manualul şcolar să devină un instrument de prim ordin în cadrul procesului de învăţământ, este necesar să fie adecvat nivelului clasei respective. Acest principiu nu este întotdeauna respectat: astfel, cartea de citire de clasa I cuprinde lecţii prea grele. Cartea începe cu poezia « Ţara mea » de Maria Banuş,

BDD-A10200 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:23 UTC)

iar în cuprins are numeroase lecţii mult prea lungi şi cu un vocabular greu (de exemplu « Punguţa cu doi bani »). Aceeaşi situaţie se observă şi în celelalte manuale. De exemplu în manualul de clasa a II-a se găsesc lecţii ca « Soldatul Eftimie Croitorul », cu expresii grele (de pildă « norii cenuşii străjuiau deasupra pământului » sau « valuri învolburate »). Redarea fragmentară a unei lecturi, a unei poezii nu poate ajuta la înţelegerea ideii în ansamblul ei. Astfel putem cita poezia «Iarna pe uliţă» de Gh. Coşbuc, sau schiţa « Calul» de Em. Gârleanu, din manualul de clasa a II-a, redate fragmentar. Uneori se strecoară şi greşeli serioase de metodă. Astfel, la pagina 30 în Abecedarul de clasa I este trecută litera *E*, care apare explicată abia la pagina 34. Este, în general, necesar să existe o grijă mai mare a exprimării conţinutului ştiinţifico-moral al lecturilor într'o formă aleasă, afectivă, pentru a atrage pe copil şi a-i trezi interesul.

În vederea însuşirii cât mai temeinice a structurii gramaticale, care împreună cu fondul principal de cuvinte formează esenţa specificului limbii, M.I.P. a editat manuale speciale pentru gramatică şi ortografie.

Manualele sunt, în general, fundamentate pe o bază ştiinţifică, ţin seama de un raport just între sintaxă şi morfologie, cuprind definiţii bine formulate şi au numeroase exerciţii.

Pentru a exista o legătură organică între aceste manuale, era necesar ca la începutul fiecărui manual să existe un capitol recapitulativ asupra ultimelor probleme din anul precedent. Deşi manualul de clasa a III-a se încheie cu capitolul despre « verb », totuşi manualul următor începe cu « alcătuirea cuvintelor ». Nu se păstrează întotdeauna o ordine în tratarea problemelor. Astfel, în manualul de clasa a IV-a capitolele de morfologie şi sintaxă se amestecă între ele. De asemenea nu întotdeauna se păstrează exactitatea ştiinţifică. De exemplu, capitolul referitor la « alcătuirea cuvintelor » din manualul de clasa a IV-a este defectuos întocmit. Aici se introduce noţiunea de « terminaţie » pentru ceea ce este în realitate un sufix (prieten, -*ă*). În manualul de clasa a III-a se arată categoric că adjectivul nu poate să aibă rol decât de parte secundară în propoziţie (p. 83), deşi adjectivul poate avea şi rol de parte principală (subiect, nume predicativ etc.).

Dacă uneori manualele sunt încărcate cu probleme care ar putea să lipsească, alteori se exclud unele capitole fără nici un motiv; de exemplu, în manualul de clasa a IV-a se dau toate părţile de cuvânt neflexibile, în afară de interjecţie; sau, în manualul de clasa a II-a se prezintă părţile principale şi secundare ale propoziţiei fără a se vorbi de propoziţia simplă şi desvoltată.

Examenele de sfârşit de an din sesiunea iunie a.c. au dovedit că elevii şcolilor de toate gradele au făcut progrese importante în însuşirea limbii române. Astfel s'a dat o atenţie deosebită citirii corecte, expresive, conştiente. În atingerea acestui scop, învăţătorii au folosit diferite metode, şi anume *citirea explicativă*, însoţită de obicei de jocuri de cuvinte, ghicitori, repetarea unor fragmente semnificative sau valoroase din punct de vedere literar, citirea pe roluri, dra-

BDD-A10200 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:23 UTC)

matizare. Citirea explicativă a mers mână în mână cu povestirea conținutului din partea elevilor, cu alcătuirea de scheme rezumative pe tablă și instituirea unor caiete de rezumate.

Citirea *explicativă* s'a încheiat adesea cu cea *selectivă*, a citirii părților celor mai expresive, după ce s'au extras ideile principale ale lecturii. În acest mod s'a reușit să se desvolte nu numai gustul pentru carte, ci și un întreg complex de sentimente și idei în spiritul educației comuniste (Școala nr. 5 băieți, nr. 17 băieți din București, Școala pedagogică de fete din Cluj).

Cu ocazia examenelor s'a constatat de asemenea ce importanță deosebită are pentru însușirea unei limbi, îmbogățirea vocabularului elevilor. De aceea este necesar ca chiar în cursul citirii explicative să se extragă cuvintele și expresiile mai noi și să fie scrise pe tablă. Elevii trebuie să fie lămuriți asupra sensului cuvintelor, iar în clasele mai mari (a III-a, a IV-a) să dea sinonimele și antonimele acestor cuvinte. Folosirea carnețelelor-vocabular este o metodă cu rezultate bune.

Nu se poate obține îmbogățirea vocabularului copiilor, ca și o pronunțare corectă din partea lor, fără folosirea lecturii particulare.

S'a putut observa — în cadrul examenelor — că la numeroase școli învățătorii dau o mare atenție lecturii particulare și folosesc diferite metode, ca acelea a caietului de rezumate, a expunerii lecturii citite etc.

Vizitarea de expoziții, excursii, vizionarea de filme, completarea necontenită a bibliotecii clasei și școlii sunt factori activi în îmbogățirea vocabularului elevilor, în însușirea temeinică a citit-scrisului.

Desigur că mai există numeroase cazuri de desconsiderare a importanței predării citit-scrisului, a îmbogățirii vocabularului, unde se mai practică o citire mecanică, greoaie (Școala nr. 31 băieți din București).

Examenele au arătat că există o legătură firească între citirea corectă, expresivă și scrierea corectă. Se cunoaște că școala burgheză nu a dat atenție nici citirii corecte, nici ortografiei, astfel că numeroși absolvenți ai fostelor licee făceau greșeli grosolane de scriere.

Din examene a rezultat că acolo unde s'au făcut dictări permanente, repetate și nu în mod ocazional, « de control », elevii și-au însușit o scriere corectă. În acest scop s'au folosit diferite metode, ca: *analiza ortografică*, adică dictarea unui text după ce în prealabil a fost analizat din punct de vedere ortografic; *scrierea din memorie* fie a unei poezii, fie a unei porțiuni de proză (care ridică probleme de ortografie), după ce copiii învățaseră cu 1—2 zile înainte anumite reguli și semne ortografice; *dictări prin selecționare*, adică scrierea în cursul dictării numai a cuvintelor care au fie un semn ortografic, fie un anumit grup de litere (de exemplu în clasa I cuvintele care cuprind ghe-ghi, che-chi).

Din lucrările scrise în cadrul examenelor s'a putut constata că la multe școli s'au obținut succese importante (Școala nr. 6 mixtă Herăstrău, Școala nr. 17 băieți, Școala Băneasa nr. 2 din București).

BDD-A10200 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:23 UTC)

Controlul în muncă, metode permanente de activitate trebuie să cuprindă întregul sector de învățământ. De aceea controlul trebuie să se aplice și la lucrările scrise.

Totuși se mai cunosc cazuri când lucrări scrise la examene și prezentate direcției școlii drept corectate cuprindeau numeroase greșeli de ortografie, peste care învățătorul trecuse cu ușurință (Școala nr. 1 Băneasa din București).

Din examenele de clasa a IV-a a reieșit că elevii cunosc noțiunile de gramatică predate, că știu să facă analiză morfologică și sintactică, că pot da exemple bine formulate în cadrul diferitelor chestiuni. Deși mai există încă în unele școli tendința de subapreciere a rolului gramaticii, moștenire tristă a concepțiilor pedagogiei burgheze și împotriva căreia trebuie să luptăm fără cruțare, se constată totuși o îmbunătățire simțitoare a nivelului de pregătire a cadrelor didactice.

Un ajutor prețios în însușirea metodelor de învățământ îl reprezintă cercurile pedagogice, organizate pe clase. În cadrul cercurilor s'au prezentat referate alcătuite în colectiv în genere la un nivel științific potrivit și care reflectau cele mai actuale probleme ale învățământului. Astfel s'au ținut referate atât pentru îmbunătățirea predării citit-scrisului, cât și a gramaticii, ortografiei, compunerii (în cadrul cercului pedagogic al învățătorilor care predau la clasa I s'au ținut referate în legătură cu metoda fonetică, analitico-sintetică).

În vederea obținerii unei citiri curente, corecte, conștiente și expresive, s'au ținut de asemenea o serie de referate, urmate de obicei de lecții deschise.

S'a discutat de asemenea în ce mod să se prezinte viața și opera unui scriitor, cum să se antreneze elevii la citirea lecturii extrașcolare, popularizarea cărților, organizarea bibliotecilor școlare etc.

Un loc important în ședințele de cercuri l-au ocupat problemele de gramatică. S'au ținut referate despre părțile de vorbire și rolul lor în vorbire, analiza gramaticală parțială și completă la clasele I—IV, importanța analizei pentru însușirea conștientă a cunoștințelor de gramatică.

În perioada premergătoare examenelor s'au ținut o serie de referate legate de problema recapitulării materiei, a luptei împotriva rămânerii în urmă la învățătură.

De un real ajutor în organizarea și funcționarea cercurilor pedagogice au fost și cursurile I.C.D. de o lună, unde s'au studiat problemele mai grele ale metodicii, sarcinile ce se desprind din lucrarea lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică pentru predarea limbii române în școlile elementare etc.

Pentru a fi de un real folos în procesul de învățământ, referatele trebuie să cuprindă probleme legate de practica învățământului, să fie fundamentate pe bogata experiență pedagogică sovietică.

Dacă, în general, referenții, cadrele didactice cunosc cele mai importante teze pedagogice sovietice pe care le expun, în schimb legarea de practică e mai slabă și uneori chiar inexistentă, așa cum s'a observat din unele referate privitoare la gramatică.

BDD-A10200 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:23 UTC)

De asemenea munca multor responsabili de cercuri pedagogice mai este încă formală. Dacă în raionul « Grivița Roșie »-Bucureşti responsabilii de cercuri pedagogice asistă la orele cadrelor care predau slab, îi îndrumează, obținând cu timpul rezultate bune, în schimb în raioanele « V. I. Lenin » şi « Gheorghiu-Dej »-Bucureşti nu s'a făcut acest lucru. Faptul că n'a existat o tematică anuală şi că Institutul de perfecționare a cadrelor didactice dădea lunar programa cercurilor, a însemnat de asemenea o lipsă serioasă.

Multă vreme Institutul de lingvistică a subapreciat problemele de metodică. M.I.P. şi secțiile de învățământ n'au exercitat un control permanent, n'au îndrumat suficient cadrele didactice în problemele metodicii predării limbii române. Faptul că la sfârşitul lunii iulie 1953 nu exista material documentar asupra desfăşurării examenelor — decât într'o măsură foarte mică — nici la Direcția şcolii din M.I.P., nici la secțiile de învățământ, dovedeşte din plin acest lucru. Delegații secțiilor de învățământ care au participat la examene au reuşit să adune numeroase materiale. Astfel, în raportul prezentat de delegatul secției de învățământ al raionului « Stalin »-Bucureşti, care a participat la examenele de clasa a IV-a pentru limba română la Şcoala elementară nr. 6 Herăstrău, se poate citi: « La limba română, la oral, elevii sunt bine dispuşi, vioi, caută să dea răspunsuri bune. Tovarăşa învățătoare îi lasă să lucreze singuri. Elevii clasei a IV-a cunosc sintaxa propozițiilor desvoltate; morfologia apare mai greoaie pentru dânşii; trebuie ajutați în timpul expunerii ».

Faptul că majoritatea elevilor prezentați la examen au dat rezultate mulțumitoare arată că studiul limbii române în clasele I—IV a înregistrat în anul şcolar 1952/1953 un progres față de anii precedenți. S'a dat mai multă importanță însuşirii citit-scrisului, îmbogățirii vocabularului copiilor şi problemelor gramaticii. De asemenea predarea lecturii din clasicii noştri, din scriitorii contemporani, ca şi din scriitorii sovietici, reprezintă un factor important în însuşirea limbii române, în educarea comunistă a elevilor.

Institutul de lingvistică trebuie să contribuie la editarea unor manuale de gramatică ale M.I.P., precum şi la întocmirea programei de învățământ.

M.I.P. şi secțiile de învățământ ar trebui să-şi organizeze colective de profesori de limbă română pentru a îndruma cadrele didactice. De asemenea e necesar ca periodic să se analizeze, în cadrul şcolilor, centrelor şcolare, secțiilor de învățământ, felul cum se predă limba română.

(Articol redactat pe baza materialului cules de pe teren de colectivele institutelor de lingvistică).

BDD-A10200 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:23 UTC)